

5. Udovenko O. M. Interaktyvni metody navchannia / O. M. Udovenko // Upravlinnia shkoloiu. – 2004. – № 34 (82). – S. 11-14.

Варга Л. И. Модель формирования коммуникативной культуры будущих учителей средствами интерактивных технологий.

В статье определены особенности влияния интерактивных технологий на формирование коммуникативной культуры будущих учителей. Кроме того, сформулированы актуальность исследования и противоречия. Проведен анализ современных исследований по обозначенной проблеме использования интерактивных технологий в системе подготовки будущих учителей, определен круг умений и навыков, которыми должен овладеть студент в процессе обучения. Определено место интерактивных технологий в процессе формирования коммуникативной культуры будущего учителя, их особенности внедрения в учебный процесс. Обоснована модель формирования коммуникативной культуры будущих учителей средствами интерактивных технологий

Ключевые слова: интерактивные технологии, интерактивное обучение, коммуникативная культура, коммуникативная компетентность, коммуникативная культура будущего учителя, формирования коммуникативной культуры будущего учителя.

Varga L. I. Model of forming of communicative culture of future teachers by facilities of interactive technologies.

In the article the features of influence of interactive technologies in formation of communicative culture of future teachers. In addition, formulated relevance of research and controversy. The analysis of modern researches on problems of the use of interactive technologies in training of future teachers, identified a number of skills that should be taught to the student in the learning process. The place of interactive technologies in the process of formation of communicative culture of the future teachers, their characteristics introduction in the educational process. Justified model of formation of communicative culture of future teachers by means of interactive technologies

Keywords: interactive technologies, interactive learning, communicative culture, communicative competence, communicative culture of a future teacher, the formation of communicative culture of a future teacher.

УДК: 378+377.35

Візнюк В. В.

**КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ
МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

У статті розглядається критерії, показники та рівні професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури, зокрема з'ясовано значення поняття "критерій". Наголошено на важливості процесу діагностування у теорії та практиці педагогічної освіти. Охарактеризовано критерії досліджуваного конструкту: спонукальний, змістово-діяльнісний, суб'єктно-організаційний. Розглянуто та обґрунтовано показники професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів: пізнавальний інтерес, вдосконалення професійної підготовки, прагнення досягти успіху; професійні знання, вміння та навички; організаторські здібності, стійкість до стресу, вміння уникати конфліктів. Виявлено та схарактеризовано рівні сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури: високий, достатній, задовільний, низький. Перспектива подальшого дослідження вбачається у з'ясуванні комплексу методик діагностики рівнів сформованості досліджуваного феномену.

Ключові слова: професійна надійність, керівник навчального закладу, критерії професійної надійності, показники професійної надійності, спонукальний критерій, змістово-діяльнісний критерій, суб'єктно-організаційний, рівні професійної надійності.

Глобальні зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, висувають нові вимоги до системи освіти в цілому. Один із пріоритетних напрямків розвитку галузі освіти в Україні є вдосконалення підходів до підготовки майбутніх керівників навчальних закладів. Підготовка професійно надійних майбутніх керівників навчальних закладів має бути зорієнтована на формування необхідних професійних знань, вмінь і навичок та особистісних якостей, що сприятимуть адекватній та якісній керівницькій діяльності. Результатом професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів є необхідні знання та уміння для ефективної роботи у сфері освіти.

З'ясування критеріїв та виявлення їх показників дозволять виявити, на якому рівні сформованості професійної надійності знаходяться майбутні керівники навчальних закладів.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволив стверджувати, що вчені розглядають питання діагностування професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів. Теоретико-методичні засади професійного становлення майбутніх керівників навчальних закладів знайшли відображення у багатьох роботах, зокрема існують наукові праці за такими напрямками: психологічні аспекти управління (О. Біла, Л. Карамушка, В. Семиченко та ін.); менеджмент в освітній галузі (В. Гладкова, Н. Коломінський, Є. Павлютенков та ін.); компетентнісна складова у фаховій діяльності керівника навчального закладу (Г. Беженар, В. Олійник, Р. Вдовиченко та ін.); формування управлінської культури менеджерів освіти (Є. Березняк, Л. Васильченко, О. Мармаза та ін.).

Мета статті полягає у з'ясуванні та обґрунтуванні критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів.

Відповідно до охарактеризованої мети основними **завданнями статті** визначено: уточнити поняття "критерій", виявлення та обґрунтування критеріїв і показників сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури; визначення та охарактеризування рівнів сформованості досліджуваного конструкту.

Наукові дослідження на сучасності значну увагу приділяють розробці методів педагогічної діагностики.

Процес діагностування навчання є досить трудомістким, оскільки включає в себе не тільки контроль, оцінку знань, умінь та навичок студентів, але і з'ясування умов і обставин в яких відбувається процес навчання, добір, систематизацію статистичних даних, їх опрацювання та аналіз і отримання чіткого уявлення про причини, що сприяють чи перешкоджають досягненню результатів [1, с. 12].

У теорії та практиці педагогіки існують вимоги до виявлення та обґрунтування критеріїв, які зводяться, за твердженням С. Спасибенко, до того, що критерії повинні відображати основні закономірності формування особистості; за допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв'язки між усіма компонентами досліджуваної системи; якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними. Перші відображають різні сторони діяльності студентів і педагогів у когнітивній діяльності. Останні визначаються балами і відповідними їм описами, що пояснюють рівень досягнень із даного критерію [2].

У довідковій літературі критерій розглядається як ознака, на підставі якої надається оцінка чогось; мірило; умовно прийнята міра, що дозволяє провести вимірювання об'єкту і на підставі цього надати йому оцінку. Критерієм ефективності професійної освіти є об'єктивні показники, що порівнюються, професійної майстерності, які володіють усталеністю під час певного відрізка часу [3, с. 271].

З урахуванням вищевикладеного нами було визначені критерії і показники оцінки рівня сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури, що представлені у таблиці 1.

Т а б л и ц я 1

**Критерії та показники сформованості професійної надійності
майбутніх керівників навчальних закладів**

Критерії	Показники
Спонукальний	- наявність пізнавального інтересу до майбутньої професійної діяльності; - потреба вдосконалювати свою професійну підготовку; - прагнення досягти успіху та запобігання невдач у майбутній професійній діяльності.
Змістово-діяльнісний	- знання (методологічні, теоретичні, наукові, професійні); - уміння (психолого-педагогічні, економіко-правові, організаційно-управлінські); - навички (розумові, поведінкові).
Суб'єктно-організаційний	- наявність організаторських здібностей (комунікабельність); - стійкість до стресу (саморегуляція); - вміння уникати конфліктів.

Як бачимо з таблиці 1, першим критерієм професійної надійності було обрано спонукальний. Ми виходили з того, що важливим для будь-якої діяльності є спонукування до дії, що зумовлюють поведінку людини, її спрямованість та активність і впливають на досягнення поставленої мети та її результати. Управлінська діяльність керівників навчальних закладів відбувається під впливом потреб, задоволення яких змістовно збагачують її роботу та впливають на формування професійної надійності керівника.

Першим показником спонукального критерію виступила наявність пізнавального інтересу до майбутньої професійної діяльності. За своєю природою, задоволеність інтересу викликає нові інтереси, що відповідають більш високому рівню пізнавальної активності. У якості другого показника спонукального критерію, нами виділено, прагнення досягти успіху та запобігання невдач у майбутній професійній діяльності. Стійка потреба фахівця у досягненні успіху та запобіганні невдач є важливим спонукальним елементом, оскільки результати діяльності керівника навчального закладу значною мірою сприймаються та оцінюються учасниками навчально-виховного процесу.

Потреба вдосконалювати свою професійну підготовку виступила третім показником спонукального критерію. Володіння сучасними способами вирішення професійних завдань дозволяють керівнику навчального закладу виконувати свої професійні завдання та обов'язки надійно, що потребує постійного самовдосконалення та підвищення рівня професійної підготовки.

Наступний критерій професійної надійності – змістово-діяльнісний. За своєю природою, зміст освіти – це засіб навчання та фактор виховання і розвитку, визначається як сукупність систематизованих знань, вмінь та навичок, поглядів та переконань, а також певний рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки, що досягаються в результаті навчально-виховної роботи. Даний критерій містить такі показники: знання (філософсько-історичні, психолого-педагогічні, управлінські та економіко-правові знання в галузі освіти); уміння (організаторські; володіння сучасними формами, методами і технологіями управлінських функцій; постійного аналізу та використання передового досвіду); навички (ділового спілкування, управління колективом, постійне підтримання високої якості та результативності діяльності).

Третім критерієм формування професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів є суб'єктно-організаційний, який вмщує такі показники: наявність організаторських здібностей, стійкість до стресу, вміння уникати конфліктів.

Перший показник цього критерію – наявність організаторських здібностей, які за своєю суттю є професійно та інтелектуально важливі для здійснення ефективної та

результативної діяльності майбутнього керівника навчального закладу. За своєю природою, організаторські здібності виражаються в упорядкуванні, налагодженості, досягненні єдності діяльності навчального закладу. Наступним показником суб'єктно-організаційного критерію виступила стійкість до стресу. Важливість цього показника зумовлена неабиякою емоційною напруженістю управлінської діяльності керівника, яка активізує роль емоційних процесів особистості. Третім показником суб'єктно-організаційного критерію професійної надійності визначено вміння уникати конфліктів. За своєю природою, конфліктні ситуації між учасниками навчально-виховного процесу виникають через протилежні цілі та засоби їх досягнення, або розбіжність інтересів та побажань, що вимагає від керівника навчального закладу вирішення суперечності та урегулювання суспільних відносин.

Вищезазначені критерії професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів та їх показники, дали змогу виявити якісну характеристику рівнів сформованості професійної надійності магістрантів (високий, достатній, задовільний, низький).

Високий рівень сформованості професійної надійності відзначався у магістрантів, яким був притаманний активний пізнавальний інтерес до майбутньої професійної діяльності, стійке прагнення досягти успіху та запобігання невдач у майбутній професійній діяльності. Вони мають свідоме бажання вдосконалювати свою професійну підготовку. Майбутні керівники навчальних закладів в повній мірі усвідомлювали значення та роль професійної надійності у власній професійній діяльності. Вони володіють відмінними методологічними, психолого-педагогічними, спеціальними знаннями та чітко вираженими професійними організаційно-управлінськими вміннями та навичками. Майбутні керівники демонструють високий рівень прояву організаторських здібностей, їм притаманний високий ступінь стійкості до стресу та вміння вдало уникати конфліктні ситуації і їх вирішувати.

Достатній рівень сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів характеризується наявним пізнавальним інтересом до майбутньої професійної діяльності, прагненням досягти успіху та запобігти невдач у майбутній професійній діяльності, натомість не завжди виражена потреба у вдосконаленні своєї професійної підготовки. Магістранти усвідомлюють значущість надійності у професійній діяльності. Майбутні керівники мають достатній обсяг методологічних, психолого-педагогічних, спеціальних знань та комплекс професійних організаційно-управлінських вмінь і навичок. Їм притаманні організаторські здібності, вміння уникати конфліктів, натомість магістранти цього рівня не завжди виявляють стійкість до стресу у майбутній професійній діяльності.

До задовільного рівня сформованості професійної надійності було віднесено магістрантів, у яких спостерігається позитивно-пасивний пізнавальний інтерес до майбутньої професійної діяльності і прагнення досягти успіху та запобігання невдач. Потреба вдосконалювати свою професійну підготовку не підкреслена активною позицією магістранта. Вони не чітко усвідомлюють значущість надійності у професійній діяльності. Рівень методологічних, психолого-педагогічних, спеціальних знань та комплекс професійних організаційно-управлінських вмінь і навичок був недостатнім та фрагментарним. У таких магістрантів пасивно виявляються організаторські здібності, вони не проявляють стійкість до стресу, їм не притаманно вміння уникати конфліктів.

Низький рівень сформованості професійної надійності студентів характеризується слабо вираженим пізнавальним інтересом до майбутньої професійної діяльності, вони не прагнуть досягти успіху та запобігти невдачам у майбутній професійній діяльності, а також у них відсутнє прагнення вдосконалювати свою професійну підготовку. Вони не усвідомлювали роль надійності в майбутній професійній діяльності. Рівень методологічних, психолого-педагогічних, спеціальних знань та комплекс професійних організаційно-управлінських вмінь і навичок був незадовільним. Організаторські здібності та вміння уникати конфліктів в означеного контингенту магістрантів слабозвинені, їм

властива втрата рівноваги у стресовій ситуації.

Таким чином, що охарактеризовані нами рівні сформованості професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів в умовах магістратури дають змогу побудувати критеріально-рівневу шкалу, яка є ефективною у діагностуванні рівневих змін у формуванні досліджуваного конструкту.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Враховуючи визначені критерії та показники професійної надійності майбутніх керівників навчальних закладів, а також схарактеризувавши її рівні сформованості, зауважимо, що наступним етапом дослідження є з'ясування комплексу методик діагностики рівнів сформованості досліджуваного феномену.

Використана література :

1. Ефективність і нові форми діагностики рівня підготовки фахівців у ВНЗ : матеріали наук.-метод. конф. / Укоопспілка ; Львівська комерційна академія / С. В. Скибінський (ред. кол.). – Л. : Видавництво Львівської комерційної академії, 2004. – 239 с.
2. *Спасибенко С. Г.* Формирование личности в условиях социализма : учеб. пособие для вузов / С. Г. Спасибенко. – М. : Высшая школа, 1986. – 160 с.
3. *Рапацевич Е. С.* Педагогика. Современная энциклопедия / Е. С. Рапацевич ; под общ. ред. А. П. Астахова. – Минск : Современная школа, 2010. – 720 с.

References :

1. Efektivnist i novi formy diahnostyky rivnia pidhotovky fakhivtsiv u VNZ : materialy nauk.-metod. konf. / Ukoopspilka ; Lvivska komertsiiina akademiia / S. V. Skybinskyi (red.kol.). – L. : Vydavnytstvo Lvivskoi komertsiiinoi akademii, 2004. – 239 s.
2. *Spasibenko S. G.* Formirovanie lichnosti v usloviyakh sotsializma : ucheb. posobie dlya vuzov / S. G. Spasibenko. – M. : Vysshaya shkola, 1986. – 160 s.
3. *Rapatsevich Ye. S.* Pedagogika. Sovremennaya entsiklopediya / Ye. S. Rapetsevich ; pod obshch. red. A. P. Astakhova. – Minsk : Sovreennaya shkola, 2010. – 720 s.

Визнюк В. В. Критерии и уровни сформированности профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений в условиях магистратуры.

В статье рассматриваются критерии, показатели и уровни профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений в условиях магистратуры, в частности выяснено значение понятия “критерий”. Отмечена важность процесса диагностирования в теории и практике педагогического образования. Охарактеризованы критерии исследуемого конструкта: побудительный, содержательно-деятельностный, субъектно-организационный. Рассмотрены и обоснованы показатели профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений: познавательный интерес, совершенствования профессиональной подготовки, стремление добиться успеха; профессиональные знания, умения и навыки; организаторские способности, устойчивость к стрессу, умение избегать конфликтов. Выявлено и охарактеризовано уровни сформированности профессиональной надежности будущих руководителей учебных заведений в условиях магистратуры: высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий. Перспектива дальнейшего исследования данной проблемы видится в выявлении комплекса методик диагностики уровней сформированности исследуемого феномена.

Ключевые слова: профессиональная надежность, руководитель учебного заведения, критерии профессиональной надежности, показатели профессиональной надежности, побудительный критерии, содержательно-деятельностный критерий, субъектно-организационный, уровни профессиональной надежности.

Visnyk V. V. Criteria and levels of formation of professional reliability of future heads of educational institutions in the conditions of a magistracy.

This paper deals with criteria, indicators and levels of formation of professional reliability of the future heads of educational institutions in the conditions of a magistracy. The emphasis is on the concepts of “criteria”. Much attention is given to the process of diagnosis in the theory and practice of pedagogical education. The criteria of professional reliability are specified: motivating, meaningful and activity, subject-organizational. The work analyzes the indicators of professional reliability: cognitive interest, professional training, desire to succeed; professional knowledge and skills; organizational skills,

resistance to stress, ability to avoid conflicts. Defined and characterized levels of formation of professional reliability of the future heads of educational institutions in the conditions (high, good, satisfactory, low). In further research there can be refinement of complex methods of diagnostics of levels of formation of the professional reliability of the future heads of educational institutions in the conditions of a magistracy.

Keywords: *professional reliability, heads of educational institutions, criteria of professional reliability, indicators of professional reliability, motivating criteria, meaningful and activity criteria, subject-organizational criteria, levels of professional reliability.*

УДК 37.014.5:284

Вознюк О. В.

ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ ЗАВДАННЯ В СИСТЕМІ ДУХОВНОЇ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Стаття присвячена генезису освітньо-виховної діяльності протестантських громад в Україні в різні історичні періоди. Висвітлюється активізація запровадження елементарних знань та середньої освіти, проблем виховання особистості, впливу на суспільно-культурні процеси в контексті європейського реформаційного руху. Розглядаються спільні риси у формах і засобах навчання, тематичному спрямуванні освітніх програм вітчизняних православних та протестантських шкіл XVI–XVII ст. Досліджується взаємозв'язок різних за релігійним спрямуванням закладів, що у свою чергу, зумовлював самотність та оригінальність вітчизняної педагогіки того періоду.

Ключові слова: *педагогічна ідея, педагогічна діяльність, протестантські громади, ініціативна діяльність, навчальні заклади, виховання особистості.*

У тривалій історії становлення і розвитку вітчизняних протестантських громад навчання основ освіти, виховання та вивчення християнських догматів здебільшого відбувалось паралельно. Нерідко освітньо-виховні тенденції превалювали над суто духовними. В періоди, коли державно-правові реалії не сприяли можливості налагодити власну систему освіти, увага до цього питання у протестантів не послаблювалась. Поряд з поширенням можливості легалізації духовної діяльності поширювалась можливість виховання і навчання молоді.

Метою статті є виявити тенденції шляхів, методів, умов, змісту реалізації освітньо-виховних завдань протестантських громад на етапах їх духовної інституалізації. Поява в Україні представників прогресивної еліти, які розвивали ідеї Відродження та Реформації на ґрунті вітчизняних традицій сприяло зрощенню України із загальноєвропейським культурним процесом. Вже у XV ст. в Україні створюється ґрунт для секуляризації науки як незалежної від релігії сфери діяльності. Поміж визначних вітчизняних представників науки XV – початку XVI ст. були П. Русин та Ю. Дрогобич та ін., які за випереджувальною думкою та змістом своєї діяльності належали до ідей Відродження. Вони навчалися в гуманістичних центрах Європи, сприяли розвитку освіти і науки в Україні і за кордоном, акцентуючи на пріоритетності знань у розвитку людини. Наслідком Реформації була поява Святого Письма живими європейськими мовами – чеською, німецькою, шведською, англійською. У 1561 році з'явилося Пересопницьке Євангеліє, основане на лютеранському перекладі Біблії. Подібні факти засвідчують, що на терені українства з'являлись приклади міжконфесійних знанієвих та духовно-моральних пошуків [4, с. 52].

Іван Франко підкреслював важливість ролі протестантизму у справі з'ясування історії української літературної книги. У своїй відомій періодизації української літератури Іван Якович починає новочасний період з “Катехизису” Симона Будного (1562) – першого